

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

KUBASSEK, János

Balázs Dénes szobra az érdi múzeumkertben / Dénes Balázs'statué in the garden of the Museum of Érd

Eredeti közlés /Original publication:

Földrajzi Közlemények, 124. (68.) kötet, 2000. 1–4. szám, 191–193. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.002.485

Dátum/Date: 2016. november / November 18.

Filename: kubassek_2000_BalazsDenesSzobra

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

KUBASSEK, János: Balázs Dénes szobra az érdi múzeumkertben / Dénes Balázs'statué in the garden of the Museum of Érd, *AHU MATT*, 2016, **pp. 1–9. old.**, No. 000.002.485, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Kulcsszavak/Key words

Magyar Afrika-kutatás, egész alakos szobrot állítottak Érden, a Földrajzi Múzeum kertjében Balázs Dénes világjáró földrajztudós emlékére, a magyar tudós afrikai vonatkozású tevékenysége is igen jelentős

African studies in Hungary, a whole-figure statue was erected in the garden of the Geographical Museum of Érd, in memory of Dénes Balázs, globe-trotting geographer, the Hungarian scientist's African-related activities are also very significant

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

BALÁZS DÉNES SZOBRA AZ ÉRDI MÚZEUMKERTBEN

KUBASSEK, János

Földrajzi Közlemények, 124. (68.) kötet, 2000, 1–4. szám, 191–193. old.

Kevés olyan rendkívüli személyisége van a magyar geográfiának, mint amilyen Balázs Dénes volt. A Magyar Földrajzi Múzeum megalapítója évtizedeken át, néha kilátástalannak tűnő körülmények között hátizsákkal járta a világot. A mészkővidékek, a karsztok és a barlangok vizsgálata jelentette a fővezérfonalat öt kontinens több mint 130 országot érintő utazásai során. Kutatásai eredményeit több mint egymilliós példányszámban megjelent 27 könyvében és több száz szakmai cikkében, dolgozatában tette közzé. A Karszt- és Barlang és a Földrajzi Múzeumi Tanulmányok alapító szerkesztőjeként kimagasló tudományszervező tevékenységet folytatott. A regionális földrajz, a geomorfológia, a karsztmorfológia és a geográfia tudománytörténete terén példaértékű kötetekkel gyarapította tudományunkat. Munkái közül máig alapvető kézikönyv az 1993-ban megjelent Magyar Utazók Lexikona, amely rendszeresen használatos a főiskolai és az egyetemi képzésben.

Balázs Dénes állhatatos kitartásának, több esztendőszervezőmunkájának gyümölcseként jött létre 1983-ban a Magyar Földrajzi Gyűjtemény, amely négy esztendővel később múzeumi rangot kapott. A geográfia relikviái így kerülhettek méltó helyre Érd városközpontjában, a 19. századi klasszicista stílusú Wimpfen-kúriában. A Magyar Földrajzi Múzeum gondolatát első ízben 1911-ben a vagyonos arisztokrata, a földrajztudós és államférfi, Teleki Pál vetette fel, de a megvalósítás a szegény, hátizsákos érdi geográfus, Balázs Dénes érdeme. A földrajztudós Cholnoky Jenő fia, a Kossuth-díjas műegyetemi tanár, Cholnoky Tibor 1987-ben, édesapja elfeledett akvarell festményeinek első, Érden megrendezett kiállításán így fogalmazott:

„Balázs Dénes megmutatta, hogy a kevésből is lehet sokat adni, s nem volt még egy személy a magyar tudomány történetében, aki ilyen önzetlenül, ilyen nagyot alkotott volna, mint ő.”

Geográfusok generációi nevelkedtek fel Balázs Dénes lebilincselő stílusú, magas színvonalú földrajzi, tudományos ismeretterjesztő könyvein, melyek kitágították a világot és a Föld megismerésére ösztönöztek.

**Balázs Dénes bronzszobra az érdi múzeumkertben,
és a szobrászművész, Domonkos Béla**

A terepkutató, nagyon szerény körülmények között élő és utazó tudós emlékezetes egyetemi előadásai során gyakran tett bizonyosságot ar-

ról, hogy a világ megismerhetősége nem annyira a pénztárca függvénye, mint inkább a leleményessége, a szervezőkészsége, a kitartásé és a lemondásé. Hosszantartó, súlyos betegség után, 1994. október 19-én bekövetkezett halála fájdalmas veszteség volt mindenkinek.

Élete utolsó időszakában nagy energiát szentelt a geográfia tudománytörténeti értékeinek felkutatására, összegyűjtésére és közkinccsá tételére. Barátai, kollégái, tisztelői vetették fel, hogy emléket méltó lenne szobor formájában megörökíteni a magyar utazók, földrajzi felfedezők érdi szoborpanteonjában. A gondolatot tettek követték, s felhívást adtunk közre a Földrajztanítás hasábjain, illetve az Érdi Újságban.

A segítőkészség és a bizalom jeleként nagyon sokan vállaltak személyes, egyéni áldozatot a szoborállítás érdekében. Közülük is kiemelkednek dr. Marosi Sándor professzor, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke, és Székely Kinga, az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének igazgatója, akik százezer–százezer forinttal támogatták a szobor elkészítését.

Külön ki kell hangsúlyozni a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tagjainak és Érd város Önkormányzatának hozzájárulását.

Sajnálatos tény, hogy a legnagyobb közpénzek fölött rendelkező központi költségvetési szervek, a Képzőművészeti Lektorátus és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, valamint Pest megye Közgyűlése reményeink és az ígéretek ellenére sem tartotta támogatásra méltónak az érdi kezdeményezést. Annál nagyobb öröm, hogy mégis sikerült megvalósítani a nemes tervet a jó szándékú emberek összefogása és bizalma gyümölcseként!

Úgy véltük, hogy a múzeumalapító egész alakos bronzszobrát a múzeum kertjében, Balázs Dénes példaképe, székely földije, Körösi Csoma Sándor szobrával – Antal Károly, Munkácsy-díjas szobrászművész alkotásával – szemben kell felállítanunk. A két műalkotás méltó, parkosított környezetben, Déchy Mór, Teleki Sámuel, Teleki Pál, Stein Aurél, Baktay Ervin, Prinz Gyula, Reguly Antal és Almásy László mellszobraival együtt példázhatják a rendületlenül előrehaladó, akadályt nem ismerő kutatók egyéniségének legnagyszerűbb jellemvonásait.

A műalkotás elkészítését Domonkos Béla szobrászművész, az érdi szoborkert alkotója vállalta, előzetes megbízás nélkül, tudva, hogy az anyagiak előteremtése nagyon nehéz és bizonytalan lesz. A teljesalakú szobor bronzanyagának és öntésének mintegy 1,5 millió forintos költ-

ségét önzetlen emberek hozzájárulásából, három esztendő alatt sikerült előteremteni.

Szerény fizetésű tanárok, nyugdíjasok, múzeumi kollégák, a Múzeumbarát Kör tagjai cselekedetükkel bizonyították, hogy Balázs Dénes áldozatkészsége igen sok követőre talált. Kötelességünk, hogy nevüket megörökítsük az utókor számára, hiszen manapság még mindig többségben vannak a kizárólag kapni szeretők, ellentétben azon kevesekkel, akik bíznak a jó ügyekben és hajlandóak adni, áldozni a sajátjukból anélkül, hogy közvetlen személyes érdekeik ezt kívánják.

A Magyar Földrajzi Múzeum ezúton fejezi ki tiszteletét és köszönetét mindazoknak, akik önzetlenül hozzájárultak a szoborállítás költségeihez:

Ajtay Ferenc (Kolozsvár)
Ajtay Magda (Nyíregyháza)
Almásy Antal (Brazília)
Altmann Jánosné (Érd)
Antalfy István (Kecskemét)
Balatoni István (Érd)
Balla Benjámin (Dunabogdány)
Bányai Mihály (Brazília)
Barát József
Dr. Bariss Miklós (USA)
BDTF Földrajz Tanszék (Szombathely)
Dr. Berényi István (Szentendre)
Bernard Le Calloc'h (Párizs)
Borbás József (Debrecen)
Cartographia Kft. (Budapest)
Cséke Zsolt (Debrecen)
Csókási Gabriella
Czabai Balázs (Érd)
Dániel Mária (Budapest)
Dr. Dénes György (Budapest)
Dorogi László és neje (Budapest)
DUÁL Bt. (Budapest)
Dr. Dusek László (Tápiószentmárton)
Érd Város Önkormányzata
Erdélyi Kárpát Egyesület Kolozsvári Osztály vezetősége és tagsága
Farkas Péter

Dr. Fehérvári Géza (Kuvait)
Fodor Félixné (Érd)
Frombold Győző (Chile)
Gáboriné Cseh Teréz (Érd)
Dr. Garamvölgyi Tibor (Argentína)
Dr. Hangay György (Ausztrália)
Harmat Béla (Érd)
Holly Sándor és Judit (USA)
Ipar a Környezetért Alapítvány (Bp.)
Jakab István
Karszt és Barlang Alapítvány
Kassai József (Debrecen)
Kesselyák Péter (Budapest)
Kiss Ernő (Debrecen)
Dr. Kögl Károly (Brazília)
Dr. Kommer Endre (Svájc)
Koppány Ferenc
Dr. Kubassek János (Érd)
Dr. Lóczy Dénes (Pécs)
Magony Jánosné (Érd)
Magyar Földrajzi Társaság
Dr. Marosi Sándor (Budapest)
Martinovich Sándor (Érd)
Maucha László (Budapest)
Medicina Kiadó (Budapest)
Medveczky Géza (Debrecen)
Miklósi Csabáné (Érd)
Mikó Sándor (Nyíregyháza)
Móser Endre (Kazincbarcika)
MTA Földrajztudományi Kutatóintézet (Budapest)
Nagy Zoltán (Debrecen)
Nemeskéri Xénia (Érd)
Dr. Nógrády György (Kanada)
Ny íry Zsolt (Szeged)
Olga Martin
Dr. Osváth Katalin (Érd)
Osváth Kereskedőház (Érd)
Pataki János (Érd)
Dr. Pócs Tamás (Eger)

Dr. Próbáld Ferenc (Budapest)
Dr. Puskás János (Szombathely)
Dr. Ráday Ödön (Budapest)
Rák Imre (Debrecen)
Révész János (Debrecen)
Dr. Schweitzer Ferenc (Budapest)
Simonfay Lászlóné (Budapest)
Sipka L. és családja (Budapest)
Somlai András
Dr. Somogyi Sándor (Budapest)
Sóti Vilmos (Érd)
Dr. Sprincz Emma (Budapest)
Szablyár Péter (Budapest)
Szabó Dezső (Budapest)
Dr. Szabó József (Debrecen)
Székely Kinga (Budapest)
Szilágyi Imre (Debrecen)
Szinlő Barlangi Vendégfogadó
Tájak–Korok–Múzeumok (Budapest)
Dr. Tamás Ferenc (Veszprém)
Dr. Teleki Pál (USA)
Thuri László (Érd)
Tóth Nándor (Budapest)
Tu-Rilaszl Károly
Varjú Ferenc (Érd)
Veress Antal (Szeged)
Zsupanek Attila (Érd)

A műalkotás Érden készült Domonkos Béla szobrászművész műtermében és öntőműhelyében. Az oldásnyomokkal borított mészkőtalpazaton rendületlenül előrehaladó, hátán hátizsákot, azaz mindig terheket cipelő, az akadályok előtt meg nem torpanó tudós bronzba öntött alakja látható. A rusztikus mészkőtömb arra utal, hogy Balázs Dénes a karsztvidékek titkainak kutatására szentelte az életét. A szobor nyakában a földrajzi dokumentáció legfontosabb eszközét, a fényképezőgépet mintázta meg Domonkos Béla – találóan utalva arra – Balázs Dénes a távoli világrészekben szerzett élményeit mindig megörökítette és örökbecsű könyveiben másokkal is megosztotta.

A művész azt a tudóstípust formálta szoborrá, aki nem riad vissza a fáradalmaktól, vállalja a nehézségeket, derűs lélekkel, bizakodva tekint előre, céljai vannak, s azok megvalósításáért képes a küzdelemre anélkül, hogy bárkit is leszorítana választott útjáról. Domonkos Béla személyes barátja volt Balázs Dénesnek. Párhuzamos életútjuk meghatóan szép és közös vonása, hogy mindketten nagyon nehéz körülmények között, többnyire ellenszélben haladva, csupán önerőre és családi segítségre támaszkodva juthattak előre.

Mindketten évtizedes munka után juthattak elismeréshez, s mindkettőjüknek hosszas küzdelmet követően nyílhattak meg a lehetőségek kapui. A történelem nem volt kegyes ehhez a generációhoz, de a nehézségek és a megpróbáltatások nem csökkentették, hanem növelték alkotóerejüket és teljesítményeik a legszélesebb körökben váltottak ki elismerő hazai és nemzetközi visszhangot. Az Érdi Napok rendezvénysorozata keretében, 1999. szeptember 29-én megrendezett szoboravatási ünnepség résztvevőit Harmat Béla polgármester köszöntötte.

Beszédében kihangsúlyozta, hogy Érd város díszpolgárának munkája révén alakult meg a város múzeuma, mely a határokon túl is ismertté vált. Marosi Sándor akadémikus, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke avatóbeszédében részletesen felelevenítette Balázs Dénes nem mindennapi, küzdelmes pályafutásának legfontosabb állomásait és külön kihangsúlyozta azt a kitartást és áldozatkészséget, amit a múzeum-szervezés során több éven át tanúsított.

A szobor leleplezését megelőzően Harmat Béla polgármester és Marosi Sándor professzor a mintegy háromszáz főnyi közönség előtt nyújtotta át a Teleki Sámuel-émlékérmet dr. Sterbetz István ornitológusnak, természetvédelmi szakírónak és dr. Pinczés Zoltán emeritus professzornak, a debreceni Tudományegyetem tanárának.